

K
♠

WILLIAM SHAKESPEARE

KARALIUS
LYRAS

♥
K

WILLIAM SHAKESPEARE

KARALIUS LYRAS

Penkių veiksmų tragedija

Iš anglų kalbos vertė
ALEKSYS CHURGINAS

OBUOLYS

Lyras su gėlių karūna.
Vieno iš brolių Dalzielių (Edwardo arba George'o) graviūra (XIX a.).

KARALIUS LYRAS

Tragedija parašyta 1605 ar 1606 metais. Pirmą kartą suvaidinta 1606 metų pabaigoje. Išspausdinta pirmą sykį 1608 metais, atrodo, ne iš autorinio rankraščio, o iš stenogramos arba teksto, paruošto remiantis aktorių atmintimi, nes leidime daug klaidų ir netikslumų. 1623 metų leidimo tekstas kur kas tobulesnis, ir nuo to laiko „Karalius Lyras“ paprastai spausdinamas šio leidimo pagrindu; tik, kadangi minėtam tekstui – greičiausia dėl trumpinimų – trūksta trijų šimtų eilučių, jos papildomai pridedamos iš 1608 metų leidimo.

Istorija apie Lyrą – sena gal net keltiškos kilmės legenda. Patikimų istorinių duomenų, kad toks karalius būtų gilioje senovėje viešpatavęs Anglijoje, nėra. Legendinis pasakojimas apie Lyrą ir jo dukteris pirmą kartą sutinkamas XII a. anglų metraštininko Džefrio iš Monmauto „Britanijos istorijoje“, rašytoje lotynų kalba. Paskui šis pasakojimas ir angliškai, ir prancūziškai pasirodo kituose metraščiuose, ima keliauti iš vieno kūrinio į kitą. Ypač Lyro tragedija domino XVI a. istorikus ir rašytojus. Šekspyro amžininkai skaitė apie Lyrą žinomosiose Holinšedo kronikose (jose Šekspyras rado medžiagos savo dramos kūriniams iš Anglijos istorijos), Edmundo Spenserio poemoje „Fėjų karalienė“ (1590) ir kitur. Ne vėliau kaip 1594 metais anglų teatruose buvo pradėta vaidinti nežinomo autoriaus pjesė apie karalių Lyrą ir jo dukteris; 1605 metais toji pjesė buvo išspausdinta, bet autorius taip ir liko nežinomas. Šekspyras, matyt, rėmėsi

kaip tik šiuo veikalu, nors kai ką paėmė ir iš kitų šaltinių. Savo ruožtu, nežinomas pjesės autorius aiškiai buvo naudojęsis Holinšedo pasakojimu.

Visi Šekspyro pirmtakai Lyro istoriją užbaigdavo laimingai: Galijos (Prancūzijos) karaliaus remiami, Kordelija ir Lyras nugali. Tik E. Spenserio „Fėjų karalienėje“ Kordelijos likimas liūdnas: po Lyro mirties seserų sūnūs sukykla prieš ją, atima valdžią, ir kalėjime Kordelija nusižudo. Bet ir čia visa tai įvyksta po to, kai Kordelijos kariuomenė sugrąžina Lyrui karūną ir leidžia senajam karaliui laimingai baigti savo dienas.

Vis dėlto Lyro istorijoje, kaip ją vaizduoja Šekspyras, įmanoma tėra tik tragiška pabaiga, o Kordelijos ir Lyro pergalė prieš Gonerilę, Reganą, Kornvalį ir Edmundą nepašalina prieštaravimų, kurie taip skaudino Lyrą. Šekspyras ne tik keitė kai kuriuos vardus, bet papildė skolintą siužetą daugeliu naujų bruožų; visos tos naujos stiprino kūrinio tragiškumą, gilino socialinę bei filosofinę veikalo prasmę. Su Lyro likimu yra neatskiriama suaugęs Glosterio likimas: paėmęs prototipus Glosterio ir jo sūnų istorijai iš savo amžininko Filipo Sidnio romano „Arkadija“, Šekspyras tarsi padvigubino veikalo tragiškumą. Visai naujas yra Lyro pamišimo motyvas, tapęs didžiulių dvasinių herojaus prieštaravimų išraiška. Juokdario paveikslas taip pat grynai Šekspyro sukurtas. Ikišekspyrinėje pjesėje apie Lyrą pagrindinis dėmesys sutelktas į tėvo ir dukterų santykius, kurie gana didaktiškai suprasti. O Šekspyras kalba apie sunkų, sudėtingą Lyro kelią į tikrą humanizmą ir atskleidžia jo baisią tragediją, susidūrus su smurto, neteisybės ir godumo pasauliu.

„Karalius Lyras“ buvo du kartus pastatytas Kaune: Kauno muzikiniame teatre – 1937 m., Kauno dramos teatre – 1961 m.

– VEIKĖJAI –

LYRAS – Britanijos karalius

PRANCŪZIJOŠ KARALIUS

BURGUNDIJOŠ HERCOGAS

KORNVALIO HERCOGAS (KORNVALIS)

ALBANIJOŠ HERCOGAS (ALBANIS)

KENTO GRAFAS (KENTAS)

GLOSTERIO GRAFAS (GLOSTERIS)

EDGARAS – Glosterio sūnus

EDMUNDAS – pavainikis Glosterio sūnus

KURANAS – dvariškis

SENIŠ – Glosterio vasalas

GYDYTOJAS

JUOKDARYS

OSVALDAS – Gonerilės dvaro ūkvedys

KARININKAS, tarnaujās Edmundui

DVARIŠKIS iš Kordelijos palydos

ŠAUKLYS

KORNVALIO TARNAI

GONERILĖ

REGANA

KORDELIJA

} Lyro dukterys

Riteriai iš Lyro palydos, karininkai,
pasiuntiniai, kareiviai ir palydovai

Veiksmas vyksta Didžiojoje Britanijoje

– PIRMAS VEIKSMAS –

I SCENA [*Karaliaus Lyro rūmų salė*]

Įeina Kentas, Glosteris ir Edmundas

KENTAS

Man atrodė, jog Albanijos hercogas karaliui patinka labiau už Kòrnuolį.

GLOSTERIS

Taip ir mes visą laiką galvojome. Tačiau dabar, bedalijant karalystę, neįmanoma nuspėti, katrą iš hercogų jis vertina aukščiau. Kiekvienam taip tiksliai atseikėta jo dalis, kad nieku būdu nepasakysi, kieno pusėj persvara.

KENTAS

Tai jūsų sūnus, milorde?

GLOSTERIS

Aš esu prisidėjęs prie jo gimimo. Man teko taip dažnai rausti, patvirtinant šią tiesą, jog aš pagaliau užsigrūdinau.

KENTAS

Bet aš vis dar nenoriu...

GLOSTERIS

Užtat to jaunikaičio motina – tikrai norėjo... Bematant ėmė jai apvalėti stuomuo, ir sūnus

atsirado kur kas veikiau jos lopsyje, negu vyras – jos namuose. Jūs smerkiate mane už tą nuodėmę?

KENTAS

Nė kiek, jeigu tos nuodėmės vaisius toks gražus.

GLOSTERIS

Bet aš turiu, sere, ir teisėtą sūnų, kokiais metais vyresnį už šitą, tačiau jis anaip tol nėra mielesnis mano širdžiai. Nors tasai nevidonas atėjo į šį pasaulį gan įžūliai, anksčiau, negu jį paprašė tai padaryti, bet jo motinos būta dailios. Begamindami jį, mudu gerai pasismaginom, ir aš negaliu nepripažinti to šelmio savo sūnumi. – Ar tu žinai, Edmundai, kas per vienas tas taurusis ponas?

EDMUNDAS

Ne, milorde.

GLOSTERIS

Tai – lordas Kentas; atsimink jį visada kaip mano gerbiamą bičiulį.

EDMUNDAS

Pasiruošęs tarnauti jūsų malonybei.

KENTAS

Esu tikras, kad jus pamilsiu, ir norėčiau su jumis susipažinti geriau.

EDMUNDAS

Aš pasistengsiu būti to vertas, sere.

GLOSTERIS

Jis išbuvo devynerius metus svetur ir rengiasi
vėl išvykti. – Ateina karalius.

(Trimitų garsai)

*Ieina Lyras, Kornvalis, Albanis,
Gonerilė, Regana, Kordelija ir palyda*

LYRAS

Eik, Glosteri, karalių Prancūzijos
Ir hercogą Burgundijos pakviesk.

GLOSTERIS

Klausau, valdove.

Išeina Glosteris ir Edmundas

LYRAS

Tuo tarpu mes čionai išdėstyt norim
Tai, ką nutarę esame slapčia.
Atneškite žemėlapi! Žinokit:
Mes savo karalystę padalijom
Į tris dalis ir nuo senų pečių
Tvirtai nusprendėm nusimesti našta
Visų valstybės rūpesčių, kad juos
Galėtume jaunoms jėgoms pavesti,
O patys žengt iš lėto į kapus.
Tad, Kornvali, brangus sūnau, ir tu,
Meilingasai sūnau Albani! Šiandien
Mes esam pasiryžę pagarsinti,
Ką duodam kraičio dukteriai kiekvienai,
Idant vaidų nekiltų ateity.
Prancūzų ir Burgundijos valdovai
Abu jauniausiai dukrai mūsų peršas
Ir čia seniai įsimylėję laukia

Atsakymo. Kadangi mes panorom
Atsižadėti sosto ir valdžios,
Jūs turit pasakyti, mano dukros,
Kuri iš jūsų myli mus daugiau,
Ir mes pagerbsim balsą dėkingumo
Pelnytu dosnumu. Tu, Gonerile,
Vyriausia iš visų, kalbėk pirmoji.

GONERILĖ

Aš, mano tėve, myliu jus labiau,
Negu įstengia tai išreikšti žodžiai,
Jūs esat man brangesnis negu laisvė,
Šviesa akių ir oras, negu visa,
Kas šiam pasauly reto ir puikaus:
Negu gyvybė, sveikata, šlovė.
Aš taip jus myliu, kaip dar niekados
Jokia duktė nėra mylėjus tėvo,
Jus myliu taip, jog neužtenka kvapo
Šiai begalinei meilei apsakyt.

KORDELIJA

(Išai)

O ką darys Kordelija? Mylės,
Bet lūpų neatvers.

LYRAS

Tą visą sritį,
Kurią matai tarp šios ribos ir tos,
Drauge su pievomis, tankiais miškais,
Plačiom lankom ir upėm vandeningom
Mes amžių amžiams atiduodam tau
Ir palikuonims tavo ir Albanio. –
Ką pasakys duktė antroji mūsų,

Miela Regana, Kòrnuolio žmona?
Kalbėki.

REGANA

Aš, kaip ir sesuo manoji,
Iš to paties metalo nulieta,
Dorybėm tom pačiom apdovanota
Ir savo tyra širdimi jaučiu,
Kad meilė jos – paveikslas mano meilės.
Tik dar pridursiu: bjaurūs man nuo šiol
Gyvenimo saldžiausieji džiaugsmai,
Nes vien mylėti jūsų didenybę
Atrodo man tikra palaima.

KORDELIJA

(Į šalį)

Vargšė
Kordelija!.. Bet ne: manoji meilė
Kur kas iškalbingesnė už liežuvį.

LYRAS

(Reganai)

Tau ir vaikams taviesiems mes paliekam
Šį trečdalį puikiosios mūsų žemės,
Kurs didumu, verte ir gražumu
Prilygsta Gonerilės daliai.

(Kordelijai)

Na,
O ką gi tu, didžiausias mano lobi
(Nors ir esi mažiausia iš visų!),
Dėlei kurios meilingo prielankumo
Pieningoji Burgundija dabar

Su Prancūzijos grumias vynuogynais, –
Ką pasakysi tu, idant galėčiau
Tave apdovanoti dar gausiau
Už tavo seseris? Kalbėki.

KORDELIJA

Tėve,
Aš nekalbėsiu nieko.

LYRAS

Nieko?

KORDELIJA

Nieko.

LYRAS

Iš nieko – nieko ir nebus. Šnekėk.

KORDELIJA

Deja, nemoku lūpomis išlieti
To, kas manoj širdy. Aš myliu jus,
Kaip pareiga man liepia, – ne daugiau
Ir ne mažiau.

LYRAS

Kordelija! Skubėk
Atitaisyti žodį pasakytą
Ir laimės sau pati negriauk.

KORDELIJA

Valdove,
Jūs davėt man gyvybę, užauginot,
Mylėjote mane, ir aš, kaip dera,
Jums atsilyginu: aš myliu jus,

Gerbiu labai, esu jums paklusni.
Kam reikia vyrų mano seserims,
Jei sako jos, kad myli vien tik tėvą?
Tam, su kuriuo sujungs mane lemtis,
Aš pusę meilės, pusę pareigų
Ir pusę savo sielos atiduosiu.
Jei, kaip tos seserys, tik jus mylėčiau,
Aš likčiau netekėjus amžinai.

LYRAS

Tu nuoširdžiai kalbi?

KORDELIJA

Taip, mano tėve.

LYRAS

Tokia jauna ir visiškai bejausmė!

KORDELIJA

Tokia jauna ir atvira, valdove.

LYRAS

Gerais. Jei šitaip, savo atvirumą
Gali kaip kraitį pasiimt. O aš
Prisiekiu saulės spinduliais šventais,
Nakties tamsa, paslaptimis Hekatės
Ir žvaigždėmis padangių visagalėm,
Kurios gyvybę mums ir mirtį lemia,
Kad tėviškąją globą nuo savęs
Nusiimu čionai, kad giminystė
Ir kraujas mūs neberiša daugiau,
Kad mano širdžiai visada nuo šiol
Tu būsi svetima. Laukinis skitas
Ar ne tasai, kurs alkiui numalšinti

Savus vaikus suryja, ras many
Užuojaautos ir gailesčio tiek pat,
Kiek ta, kuri kadais duktė man buvo.

KENTAS

Valdove prakilnus!..

LYRAS

Nutilki, Kentai,
Ir slibino įdūkusio neerzink!
Aš ją mylėjau ir senatvę savo
Jos prieglobsty švelniam priglaust svajojau.

(Kordelijai)

Išnyk man iš akių! Tegul kapuos
Aš niekada ramybės neturėsiu,
Jei tėviškoje mano širdyje
Ji liks gyva. Pašaukite prancūzą!
Pašaukite Burgundijos valdovą! –
Greičiau! – Jūs, Kornvali, ir jūs, Albani,
Šį trečdalį, paskirtą jai, pridėkit
Prie kraičio vyresniųjų. O jinai
Tegu sau teka už pasipūtimo,
Kurį vadina ji atvirumu.
Aukštąsias savo teises, galią savo,
Valdoviškąją šlovę ir didybę
Aš atiduodu judviem iškilmingai;
Patsai gi šimtą riterių paliksiu
Sau palydovais ir drauge su jais
Pamėnėsiui pas jus gyvensiu. Mes
Tepasilaikom titulą karaliaus,
O pajamas ir valdymą šalies
Jums perleidžiame, sūnūs mylimieji.

Sutvirtint mano žodžiams šį vainiką
Pasidalykite.*

KENTAS

Kilnusias Lyre!
Tave gerbiau aš visad kaip karalių,
Klausiau tavęs, mylėjau tartum tėvą,
Kartojau tavo vardą maldose...

LYRAS

Kai lankas įtemptas – bijok strėlės!

KENTAS

Tegu man širdį perveria jinai!
Kai senas Lyras nebeteko proto,
Nenuostabu, jei Kentas bus šiurkštus.
Ką tu darai? Nejaugi tu galvoji,
Kad, jeigu sostas lenkias pataikūnams,
Tai balsas priedermės nutils bailiai?
Garbė man liepia būti atviram,
Kai jau karalius grimzta beprotybėn.
Atšauk sprendimą savo, susipraski,
Nelemtą įsiutimą pažabok!
Aš tau prisiekiu, kad pati jaunoji
Tave tikriausiai myli ne mažiau.
Širdis, kuri tuščių kalbų nemėgsta,
Nėra bejausmė.

LYRAS

Kentai, nekalbėk,
Jei tau brangi yra gyvybė.

* ...*šį vainiką / Pasidalykite*. – Lyras dukterų vyrams atiduoda ne karaliaus karūną (angl. „crown“), kurią pasilaiko sau ir po karalystės padalijimo, o hercoginę karūną („coronet“), todėl Albanis ir Kornvalis kaip ir anksčiau lieka hercogai.

KENTAS

Taip,
Ji visad buvo man brangi kaip skydas
Atremti tavo priešams; ir be baimės
Aš paaukosiu ją dėlei tavęs.

LYRAS

Dink iš akių man!

KENTAS

Lyrui, praregėk
Ir leisk man pasilikti amžinai
Globoj tavųjų žvilgsnių.

LYRAS

Prisiekiu Apolonu...

KENTAS

Ak karaliau,
Taip pat ir aš prisiekiu tau, kad veltui
Dievų šaukiesi tu.

LYRAS

O išdavike!

Griebiasi kardo

ALBANIS IR KORNVALIS

Sustokite, brangus valdove!

KENTAS

Ne!
Verčiau užmuški gydytoją savo
Ir bjaurią ligą puoselėk toliau.

Pakeiski nusistatymą, žinok:
Kol rėkti nepavargs gerklė manoji,
Tol aš kartosiu – tu elgies blogai.

LYRAS

Klausyk, maištautojau! Klausyk manęs,
Kaip dera valdiniui doram. Tu stengeis
Mus prikalbėti priesaiką sulaužyt
(Dalykas nematytas ligi šiol!)
Ir mūsų galiai bei pasiryžimui
Drįsti pastoti kelią įžūliai.
Tačiau nei būdas mūsų, nei orumas
Pakęsti to negali, o todėl
Teisėtas tavo atpildas – štai koks:
Penkių dienų mes laiką duodam tau,
Kad pasirūpintumei apsisaugot
Nuo šio gyvenimo vargų, o paskum
Prakeiktą savo nugarą atgręžk
Į mūsų karalystę; jei po to
Dešimtą dieną bent šešėlį tavo
Čia kas suras, – tau gresia tuoj mirtis.
Dabar keliauk! Jupiteriu prisiekiu,
Kad neatšauksiu to, ką pasakiau.

KENTAS

Sudie, karaliau! Daros aišku man,
Kad ištrėmimas čia, o laisvė – ten.

(Kordelijai)

Tave dievai aukščiausieji globos
Už tai, kad nebijai sakyt tiesos.

(Reganai ir Gonerilei)

O svorį jūsų žodžių nuolankių
Gerais darbais įrodyti linkiu.
Visiem – sudievu; į šalis kitas
Aš savo pėdas nukreipiu senas.

Išeina

(Trimitų garsai)

*Įeina Glosteris, Prancūzijos karalius,
Burgundijos hercogas su palyda*

GLOSTERIS

Valdove, štai karalius Prancūzijos
Ir hercogas Burgundijos.

LYRAS

Iš pradžių

Į jus kreipiuosi, hercoge brangus;
Kadangi su karaliumi drauge
Jūs mano dukrai piršotės, – sakykit,
Kokios dalies dabar sau pageidaujat,
Kad jums nedingtų noras vesti ją?

BURGUNDIJOS HERCOGAS

Valdove, to, ką jūsų didenybė
Yra žadėjusi, užtenka man;
Tikiuos, kad nepasiūlysit mažiau.

LYRAS

Taurusis mano hercoge, tuomet,
Kai buvo mums brangi jinai, mes brangiai
Ją vertinom, bet kaina jos nukrito.
Štai stovi ji: jei randat ką nors doro
Šiame dailiam, mažyčiam padarėly,
Ar jeigu ji visa patinka jums

Skaitykite likusius
236 iš **256** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

„Karalius Lyras“ – vaizduotę provokuojanti, niūri ir apokaliptinių nuotaikų gaubiama tragedija, padariusi didžiulę įtaką šiuolaikiniam dramos kūriniam ir daugelio kritikų tituluojama geriausiu W. Shakespeare'o kūriniu.

TRAGEDIJA APIE PAVĖLUOTĄ PRARÉGĖJIMĄ

Jeigu domitės klasika ir jums patiko tokie W. Shakespeare'o kūriniai, kaip „Hamletas“ ar „Romeo ir Džuljeta“, privalote perskaityti ir tragediją „Karalius Lyras“.

ISBN 978-609-484-176-7

9 786094 841767

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, įdomybės ir ištraukos nemokamai

KITI KNYGŲ FORMATAI:

Audio
knyga

Elektroninė
knyga

Viršelio nuotrauka © Shutterstock

Skaitantis žmogus yra gražus